

Aloite / Yläkoulujen ja lukion aamupala

Nuorisovaltuusto 16.11.2022 § 78

Pöytäkirjanpitäjä on koostanut aloitteet häiriöttömästä työskentelytilasta ja yläasteen ja lukion aamupalasta.

Päätösehdotus Hyväksytään aloitteet sellaisinaan.

Päätös Asia siirrettiin seuraavaan kokoukseen.

Nuorisovaltuusto 15.12.2022 § 84

Kokouksessa päätettiin käsitellä aloitteet erillisinä asioina.

Aloite yläkoulujen ja lukion aamupalasta (Liite 1) nuorisovaltuusto esittää aamupalatarjoilua sekä yläkouluihin että lukioon. Näin nuorten verensokerin tasapainosta, terveellisistä elintavoista ja opiskelumotivaatiosta pidettäisiin huolta ja heidän arkeaan helpotettaisiin.

Päätösehdotus Hyväksytään aloitteet sellaisinaan.

Päätös Hyväksyttiin aloite aamupalasta yläkouluilla ja lukiossa.

Liite 1: Yläkoulujen ja lukion aamupala.

Kunnanvaltuusto 06.02.2023 § 9

Päätösehdotus Kunnanvaltuusto lähettää aloitteen sivistyspalveluille sekä tekninen ja elinvoimapaalveluille valmisteltavaksi.

Päätös Hyväksyttiin päätösehdotuksen mukaisesti.

Liite 1. Yläkoulujen ja lukion aamupala

Sivistyslautakunta 23.05.2023 § 53

Opetuspalvelut sekä tekninen ja elinvoimapaalvelut ovat valmistelleet valtuustoaloitteen yhdessä.

Palvelualueet toteavat ”Aamupalatarjoilu yläkouluihin ja lukioon” valtuustoaloitteeseen seuraavaa:

Esi- ja peruskoulut järjestävät opetusta ja kasvatuksen tavoitteita tukevana toimintanaan tarkoituksenmukaisesti järjestetyn ja ohjatun, täysipainoisen ja kaikilta osiltaan maksuttoman kouluaterian. Kouluruokailuun osallistumista sekä ruoan ja ruokailutilanteen laatua seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Lounasruokailu, välipalat ja erityisruokavaliota noudattavien oppilaiden terveyden seuranta ovat osa koulun hyvinvointityötä.

Mäntsälässä annetaan vuosiluokkien 7–9 opetusta Ehnroosin, Riihenmäen ja Hepolan kouluissa. Mäntsälässä on yksi lukio.

Lukio

Lukion opiskelijamäärä on 360 (4/2023). Opiskelijoista noin 28 % (101 opiskelijaa) on koulumatkatuen piirissä, joka toteutuu suurelta osin julkisen liikenteen mukaisesti. Julkisen liikenteen aikataulun ja opetuksen aloituksen väliin jäävä aika ei riitä aamupalan syömiseen, koska julkinen liikenne saapuun kouluille noin klo 8.15–8.25 välillä ja ensimmäisen tunnin opetus alkaa klo 8.25. Tämän seurauksena kuljetuksessa olevat opiskelijat ovat eriarvoisessa asemassa. Koeviikkojen aikana kokeen aloitusta on mahdollista myöhäistää 15 minuuttia. Tämä mahdollistaisi aamupalatarjoilun.

Lukiolla on oppilaskunnan ylläpitämä kioski. Oppilaskunnan kanssa on käyty neuvotteluja, jonka perusteella kioskin valikoimaan ei ole juurikaan mahdollista lisätä aamupalaan sisältyviä tuotteita, sillä tuoreena syötävien tuotteiden myynti on oppilaskunnan kioskityyppisessä toiminnassa hankalaa ja sisältää riskejä tuotteiden nopean pilaantumisen vuoksi. Lukio toteaa lisäksi lausuntonaan, että oppilaitoksen kasvatustavoite on tukea opiskelijan kasvua itsenäiseksi ja omatoimiseksi aikuiseksi. Tähän sisältyy myös terveelliset ruokailutottumukset.

Vuosiluokat 7-9

Ehnroosin koulu on vuosiluokkien 7–9 yläkoulu, jossa opiskelee 407 (3/2023) oppilasta. Oppilaista 30 % (122 oppilasta) on koulukuljetuksen piirissä.

Riihenmäen koulu on yhtenäiskoulu, jossa opiskelee oppilaita vuosiluokilla 1–9. Yläluokilla 7–9 on 372 (3/2023) oppilasta, joista 33 % (123 oppilasta) on koulukuljetuksen piirissä.

Hepolan koulussa 7.–9.luokilla on yhteensä 18 (3/2023) oppilasta. Oppilaista 61 % on koulukuljetuksessa (11 oppilasta). Pedagogisilla tukiluokilla on lisäksi oppilaita n. 22, joista osa on koulukuljetuksessa.

Koulukuljetuksen piirissä olevat oppilaat käyttävät pääsääntöisesti joukkoliikennettä. Joukkoliikenteen ja kuljetusten aikataulu on tiukka. Lähdöt ovat jo nyt aikaisin, joten niitä ei voida enää aikaistaa. Lisäksi kuljettajien työaikalainsäädäntö määrittelee päivittäisen työajan, joka vaikuttaa aikataulukokonaisuuteen.

Suoritehinnat

Vuoden 2023 kouluaterian suoritehinnat ovat: Ehnroos 3,15 €, Hepola 3,7 €, Riihenmäki 2,55 € ja lukio 3,21 € (Tekninen ja elinvoimalautakunta 25.4.2023 §37). Aamupuuron ja maidon yhteinen suoritehinta on puolet koko aterian suoritehinnasta. Aterian hintaan tulee perusopetuksen osalta huomioida myös valvonnan kustannus. Valvovia opettajia tarvitaan perusopetuksen kouluihin vähintään yksi/koulu ja valvontakerran pituudeksi laskelmissa on määriteltävä 45 min/kerta. Valvonnan hinta on laskettu 75 % (45 min) opettajan vuosiviikkotunnin hinnasta (2000 €), joka on 1 500 € (45 min). Laskennalliset suorat kokonaiskustannukset aamupalatarjoilulle 50 % osallistumisella lukuvuoden 190 päivälle ovat yhteensä 167 877 € vuodessa sekä valvonnan osuus 22 500 € vuodessa. Kustannukset yhteensä ovat 190 377 € vuodessa (kustannuserittely liitteessä).

Aikataulusuunnittelu

Aamupalatarjoilun aikataulusuunnitteluun vaikuttavat monet tekijät. Tarjoilu on mahdollista toteuttaa klo 7.45–8.30 välisenä aikana:

Keittiöhenkilökunnan työpäivä alkaa klo 7.00. Aamupalan valmistamiseen ja tarjolle laittamiseen menee noin 45 min, jolloin aamupalatarjoilu voisi alkaa aikaisintaan n. klo 7.45. Erityisruokavalioita ei ole mahdollista toteuttaa ilman sitovaa ennakoilmoittautumista hävikin hallitsemiseksi, lukuun ottamatta gluteenitonta puuroa.

Lounatarjoilua valmistellaan jo aamupalan valmistamisen ja tarjoilun aikana. Aamupalan jälkeen astiat tiskataan, tilat ja linjasto siivotaan ja varustetaan lounasta varten. Hauteen veden vaihtamisen, tyhjennyksen ja uudelleen kuumenemiseen kuluva aika tulee huomioida aamiaistarjoilun lopettamisajassa sekä työntekijän tehtävien uudelleenjärjestelyssä. Koulujen ensimmäinen lounaskattaus alkaa jo noin klo. 10:00. Viimeisin mahdollinen aamiaistarjoilun päättymisaika on tällöin kello 8.30. Ensimmäisen lounasvuoron alkuun jää hyvin lyhyt aika, eli n. 1½ h, joka voisi vaikuttaa lounaan ruokailijamääriin negatiivisesti. Suositusten mukaisesti aamupala tulisi nauttia n. 3–4 h ennen lounasta

Opetushallituksen ohjeistuksen mukaan kotona syöty aamiainen varmistaa aamupäivän jaksamisen (Kouluruokailu kuuluu kaikille, Opetushallituksen artikkeli 15.9.2023).

Ehnroosin koulussa on pilotoitu mahdollisuutta osallistua kouluvalmentajan vetämään Aamukahvikerhoon, jota järjestetään neljänä päivänä viikossa. Pilotti jatkuu lukuvuonna 2023-2024. Perusopetuksessa on mahdollista järjestää koulukohtaisen suunnitelman mukaisesti aamupalakerho Opetushallituksen kerhotoiminnan valtionavustuksella. Harrastamisen Mäntsälän mallin mukaisten ryhmien toiminnan sisällöt perustuvat oppilaiden toiveisiin.

Aamupalatarjoilun järjestäminen peruskoulujen ja lukion toiminnan yhteydessä lisää kustannuksia. Järjestämiseen liittyy haasteita, jotka aiheutuvat muun muassa koulukuljetukseen liittyvästä kokonaisuudesta. Aamupalan tarjoamiseen liittyy myös haasteita oppilaiden tasa-arvoisen kohtelun näkökulmasta. Oppilaiden koulupäivä alkaa lukujärjestysteknisistä syistä eri aikaan ts. aloitusaika ei ole kiinteä, jolloin kaikilla oppilailla ei ole mahdollisuutta osallistua aamupalalle.

Valtuustossa on käsitelty valtuustoaloitetta 22.08.2022 §62, koskien ”Maksuton aamupalatarjoilu peruskouluihin”. Tämän valtuustoaloitteen käsittelyteksti todetaan täydentävänä lisätietona tämän nuorisovaltuuston valtuustoaloitteen vastaukselle.

Aamupala on tärkeä osa nuoren päivittäistä ravinnonsaantia. Opetuspalvelut on huomionnut tulevan lukuvuoden 2023-2024 suunnittelussa terveellisiä elämäntapoja edistävien toimenpiteiden kehittämisen kouluilla ja lukiossa osana opetuksen hyvinvointitiimin työtä. Kehittämiskohteina tarkastellaan kouluruokailua, mutta myös aamupalan merkitystä sekä esimerkiksi kerhotoiminnan ja kouluvalmentajatoiminnan roolia tässä kokonaisuudessa.

Valmistelijat Opetuspäällikkö Janne Mäkinen, sähköposti janne.makinen(@)mantsala.fi, pedagoginen tv-t-asiantuntija Jaana Palviainen, sähköposti jaana.palviainen(@)mantsala.fi, palvelupäällikkö Terhi Kerttula, terhi.kerttula(@)mantsala.fi

Esittelijä Sivistysjohtaja Ahvo Timo

Päätösehdotus Sivistyslautakunta lähettää valtuustoaloitteen edelleen kunnanhallitukselle ja katsoo valtuustoaloitteen tulleen käsitellyksi.

Käsittely Tukipalveluiden erityisasiantuntija Taru Kuparinen esitteli asiaa kokouksessa.

Käsittelyn aikana jäsen Martti Nykänen teki seuraavan vastaesityksen: "Sivistyslautakunta antaa esittelytekstin mukaisen vastauksen kunnanhallitukselle ja esittää aamupala kokeilua tehtäväksi myös Riihenmäen ja Hepolan koulussa sekä Lukiossa." Jäsen Salla Nousiainen kannatti esitystä. Käydyn keskustelun perusteella puheenjohtaja tiedusteli, ovatko kaikki ymmärtäneet vastaesityksen. Kävi ilmi, että esitystä oli tarkennettava, jonka vuoksi jäsen Salla Nousiainen peruutti kannatuksensa.

Jäsen Martti Nykänen teki uuden, tarkennetun vastaesityksen: "Sivistyslautakunta antaa esittelytekstin mukaisen vastauksen kunnanhallitukselle ja esittää kunnan tarjoamana aamupalakokeilua tehtäväksi Ehnroosin, Riihenmäen ja Hepolan koulussa sekä Lukiossa." Esitystä ei kannatettu.

Puheenjohtaja totesi vastaesityksen kumoutuneen kannattamattomana.

Päätös Sivistyslautakunta päätti hyväksyä esittelijän tekemän päätösehdotuksen, jonka mukaisesti sivistyslautakunta lähettää valtuustoaloitteen edelleen kunnanhallitukselle ja katsoo valtuustoaloitteen tulleen käsitellyksi.

Liite 1. Laskelma aamupalatarjoilusta yläkouluihin ja lukioon

Kunnanhallitus 05.06.2023 § 137

Esittelijä Kunnanjohtaja Laurila Hannu

Päätösehdotus Kunnanhallitus merkitsee tiedoksi sivistyslautakunnan päätöksen 23.5.2023 liittyen nuorisovaltuuston aloitteeseen yläkoulujen ja lukion

aamupalasta. Kunnanhallitus lähettää aloitteen käsittelyn edelleen valtuustolle tiedoksi.

Päätös

Aloite jätettiin pöydälle keskeneräisenä ja siirrettiin jatkovalmisteluun sivistys- ja hyvinvointipalveluille. Erityisesti tulee arvioida aamupalatarjoilun vaikutuksia koulujen ja ateriapalvelujen aikatauluihin (mm. kuljetusoppilaat, ruoan valmistuksen aikataulu) sekä kustannuksiin. Lisäksi tulisi toteuttaa aamupalan merkitystä korostava kampanja kouluilla ja koteihin.

Liite 1. Laskelma aamupalatarjoilusta yläkouluihin ja lukioon

Sivistyslautakunta 22.08.2023 § 81

Kunnanhallitus on kokouksessaan 5.6.2023 § 137 siirtänyt jatkovalmisteluun aloitteen yläkoulujen ja lukion aamupalan järjestämisestä. Jatkovalmistelussa tulee tarkastella erityisesti aamupalatarjoilun vaikutuksia koulujen ja ateriapalvelujen aikatauluihin (mm. kuljetusoppilaat, ruoan valmistuksen aikataulu) sekä kustannuksiin. Lisäksi tulisi toteuttaa aamupalan merkitystä korostava kampanja kouluilla ja koteihin.

Vastauksena valtuustoaloitteeseen viitataan Sivistyslautakunnan 23.5.2023 § 53 sekä Kunnanvaltuuston 22.08.2022 § 62 kokouksissa annettuihin vastauksiin.

Aamupalatarjoilun aikataulu

Aamupalatarjoilu on mahdollista toteuttaa Ehnroosin, Riihenmäen kouluilla ja Hepolan yläkouluikäisille oppilaille sekä lukiossa klo 7.45-8.30 välisenä aikana. Erityisruokavaloita ei ole mahdollista toteuttaa ilman sitovaa ennakoilmoittautumista. Opettajien työaikaa koskevat asiat tulee tarkastella ammattijärjestöjen edustajien kanssa.

Keittiöhenkilökunnan työpäivä alkaa klo 7.00. Aamupalan valmistamiseen ja tarjolle laittamiseen menee 45 min, jolloin aamupalatarjoilu voi alkaa aikaisintaan klo 7.45. Lounastarjoilua valmistellaan jo aamupalan valmistamisen ja tarjoilun aikana. Aamupalan jälkeen astiat tiskataan, tilat ja linjasto siivotaan ja varustetaan lounasta varten. Hauteen veden vaihtamisen, tyhjennyksen ja uudelleen kuumenemiseen kuluva aika tulee huomioida aamiaistarjoilun lopettamisajassa sekä työntekijän tehtävien uudelleenjärjestelyssä. Koulujen ensimmäinen lounaskattaus alkaa jo noin klo. 10:00. Viimeisin mahdollinen aamiaistarjoilun päättymisaika on tällöin kello 8.30.

Kuljetusoppilaat

Lukion opiskelijamäärä on 269 (8/2023). Lukuvuonna 2022–2023 opiskelijoista noin 28 % oli koulumatkatuen piirissä. Koulumatkatuen piirissä olevista opiskelijamäärästä ei lukiolla enää ole tietoa, sillä opiskelijat hakevat koulumatkatuen suoraan OmaKelasta ja hankkivat koulumatkatukilipun liikennöitsijän mobiilisovelluksesta. Julkisen liikenteen aikataulun ja opetuksen aloituksen väliin jäävä aika ei riitä aamupalan syömiseen, koska julkinen liikenne saapuu kouluille klo 8.15-8.25 välillä ja ensimmäisen tunnin opetus alkaa klo 8.25. Myös perusopetuksessa

koulukuljetuksen piirissä olevat oppilaat käyttävät pääsääntöisesti joukkoliikennettä. Hepolan koulun oppilaiden osalta lisäksi taksikuljetusta. Tämän seurauksena kuljetuksessa olevat oppilaat ja opiskelijat ovat eriarvoisessa asemassa.

Kustannukset

Vuoden 2023 kouluaterian suoritehinnat ovat: Ehnroos 3,15 €, Hepola 3,7 €, Riihenmäki 2,55 € ja lukio 3,21 € (Tekninen ja elinvoimalautakunta 25.4.2023 §37). Aamupuuron ja maidon yhteinen suoritehintana on puolet koko aterian suoritehinnasta. Aterian hintaan tulee perusopetuksen osalta huomioida myös valvonnan kustannus. Valvovia opettajia tarvitaan perusopetuksen kouluihin vähintään yksi/koulu ja valvontakerran pituudeksi laskelmissa on määritelty 45 min/kerta. Valvonnan hinta on laskettu 75 % (45 min) opettajan vuosiviikkotunnin hinnasta (2000 €), joka on 1 500 € (45 min). Laskennalliset suorat kokonaiskustannukset aamupalatarjoilulle 50 % osallistumisella lukuvuoden 190 päivälle ovat yhteensä 154 610 € vuodessa sekä valvonnan osuus 22 500 € vuodessa. Kustannukset yhteensä ovat 177 110 € vuodessa (kustannuserittely liitteessä).

Kampanja

Aamupalan merkitystä korostava kampanja kouluilla ja koteihin Aamupala on tärkeä osa lasten ja nuorten päivittäistä ravinnonsaantia. Perusopetuksen kouluissa ja lukiossa toteutetaan kampanja lv. 2023-2024 aikana siten, että toimintaa koordinoi opetuspalveluiden hyvinvointitiimi. Kampanjaan osallistetaan kunnan toimijoiden lisäksi oppilaskunnat ja huoltajat.

Valmistelija	Opetuspäällikkö Janne Mäkinen, sähköposti janne.makinen(@)mantsala.fi, pedagoginen tv-t-asiantuntija Jaana Palviainen, sähköposti jaana.palviainen(@)mantsala.fi
Esittelijä	Sivistysjohtaja Ahvo Timo
Päätösehdotus	Sivistyslautakunta hyväksyy esittelytekstin mukaisen vastauksen nuorisovaltuuston aloitteeseen yläkoulujen ja lukion aamupalasta. Vastaus täydentää sivistyslautakunnan samasta asiasta 23.5.2023 antamaa vastausta. Sivistyslautakunta lähettää aloitteen edelleen kunnanhallitukselle ja katsoo aloitteen tulleen käsitellyksi.
Käsittely	Opetuspäällikkö Janne Mäkinen esitteli asiaa kokouksessa.
Päätös	Hyväksyttiin ehdotuksen mukaan.

Liite 1. Kustannuserittely

Kunnanhallitus 28.08.2023 § 174

Esittelijä Kunnanjohtaja Laurila Hannu

Päätösehdotus Kunnanhallitus merkitsee tiedoksi sivistyslautakunnan päätökset 23.5.2023 ja 22.8.2023 koskien nuorisovaltuuston aloitetta yläkoulujen ja lukion aamupalasta. Lisäselvitysten osalta aloitteen käsittely jää kesken. Kunnanhallitus lähettää aloitteen käsittelyn edelleen valtuustolle tiedoksi.

Käsittely Sivistysjohtaja Timo Ahvoa kuultiin asiantuntijana pykälän yhteydessä.

Päätös Kunnanhallitus merkitsi tiedoksi sivistyslautakunnan päätökset 23.5.2023 ja 22.8.2023 koskien nuorisovaltuuston aloitetta yläkoulujen ja lukion aamupalasta. Aloitteen lisäselvitykset kohdennetaan lukioon. Aloite käsitellään loppuun talousarvio 2024 yhteydessä.

Liite 1. Kustannuserittely

- Merkittiin, että puheenjohtaja määräsi kokouksessa tauon tämän pykälän käsittelyn jälkeen klo 17.55 – 18.05.

Kunnanvaltuusto 11.09.2023 § 70

Päätösehdotus Kunnanvaltuusto merkitsee aloitteen käsittelyn tiedoksi ja lähettää sen edelleen nuorisovaltuustolle tiedoksi.

Päätös Hyväksyttiin päätösehdotuksen mukaisesti. Lisäksi valtuusto totesi, että aloite käsitellään loppuun talousarvio 2024 yhteydessä.

Liite 1. Kustannuserittely

Nuorisovaltuusto 13.11.2023 § 91
74/00.02.08/2022

Päätösehdotus Annettiin nuorisovaltuustolle tiedoksi.

Päätös Merkittiin tiedoksi nuorisovaltuustolle.